

CRONICĂ DRAMATICĂ

VIAȚA E CA UN VAGON?

de Paul Everac

la Teatrul Național
din Craiova
și la Teatrul Mic

Dezbătând * relația dintre actualitate și cultură, Paul Everac — infatigabil analist, prin mijlocirea dramaturgiei și a publicisticii, a realităților, relațiilor și determinantilor cauzali din prezentul nostru social și istoric — nota rezultatul unor experiențe proprii: „Ca să rămână de actualitate, dramaturgia se poate întinde cam atît cît îi permite gradul de cultură al publicului său. Cine scrie piese mai abstracte, mai pe idei, nu poate conta decît pe un public mai redus, și e foarte firesc să fie așa. Cine vrea un public numeros, să vină acolo unde îl doare pe el, pe acest public, unde reacționează viu pentru că îl interesează direct“.

Cu reportajul dramatic în stil popular *Viața e ca un vagon?*, Everac alege de delibe-

rat o cale facilă din drumurile accesibilității (există, evident, altele și mai facile), ilustrînd prin replică și imagine teza expusă despre „dramaturgie și actualitate“. Argumentele teoretice sînt discutabile, ele ar putea iniția o dispută pasionantă în jurul fenomenelor de sociologie a culturii, temă de altfel intens dezbătută și pe alte meridiane, evident în alți termeni, ca, de pildă, „cultură elitară!“ și „cultură de masă“; demonstrația practică, însă, e deocamdată convingătoare. Propunerea dramaturgului „a prins“ la public, reacțiile sînt vii, chestiunile atinse „dor“. Everac realizează, în termenii unei farse cu concentric tir satiric, un mic breviar pe temele eticii și echității socialiste. Eroul, Teodor Frențiu, purtător de cuvînt al rubricii „omul față în față cu el însuși“ — lovindu-se — mai întîi cu inocență și candoare, de orori ca impostura, demagogia, favoritismul, birocrațismul, căpătuiala etc. etc. etc. — treptat — capătă conștiința propriei sale puteri și le demască răspicat. Observația satirică și responsabilitatea civică a dramaturgului vizează și alte aspecte criticabile, din jur, dincolo de subiectele mult uzitate în caricaturi și rubrici de humor sau de asanare morală. Recunoaștem pamfletul la adresa unor formule hipertrofiate, de mult depășite, din domeniul culturii, incriminarea metodelor paralizante, birocratice ale educației formale prin cultura de masă; ironia la adresa dogmei de catedră, ineficiența unor acțiuni fals normative; sau punerea în discuție a altor aspecte de interes sociologic mai larg: uniformizarea divertismentelor, „plictiseala“ vieții rutiniere, raportul dintre consolidarea familiei și ambianța socio-economică. Autenticitatea personajului central, Teodor Frențiu, erou ce și-a cîștigat o imediată popularitate, comparat pînă acum și cu Jack Melancolicul și cu

* Programul de sală la „Viața e ca un vagon“, Teatrul Național din Craiova.

Nicolae Radu și Smaragda Olteanu în
„Viața e ca un vagon?”, Teatrul Național din Craiova

Păcălă și cu Candide, dar liber să fie lesne asemuit și cu alte prototipuri din noul „folclor internațional”, secularizate prin intermediul serialelor TV sau al benzilor desenate, de la Barney sau Fred Flintstone la Asterix, confirmă de fapt o indiscutabilă realitate: nevoia opiniei publice de a se exprima printr-un exponent. Prototipul nostru e pe deplin reprezentativ societății socialiste: muncitor constructor la fabrica de vagoane din Arad, Frențiu se simte pe drept și în mod firesc răspunzător pentru bunul mers al „trenului socializmului”. În vagonul imaginat de autor, sint strinși laolaltă păstrătorii mentalităților și atitudinilor retrograde, „microbii” care stînjenesc neconținut viața eroului nostru. Alegoria naivă personifică, ca într-un adevărat teatru popular, viciile prin personaje-tip, iar sfîrșitul fericit, triumful forțelor pozitive, în consonanță cu principiile directoare ale societății noastre, obține deplina satisfacție a publicului. În ciuda „încruntărilor criticii culte”, pe care scriitorul le prevăzuse, de altfel, cînd ne avertiza, în aceleași însemnări, ce mustrări primește cel care se apropie „de miezul imediat al strictei actualități, cel ce merge la interesul larg, defulant al publicu-

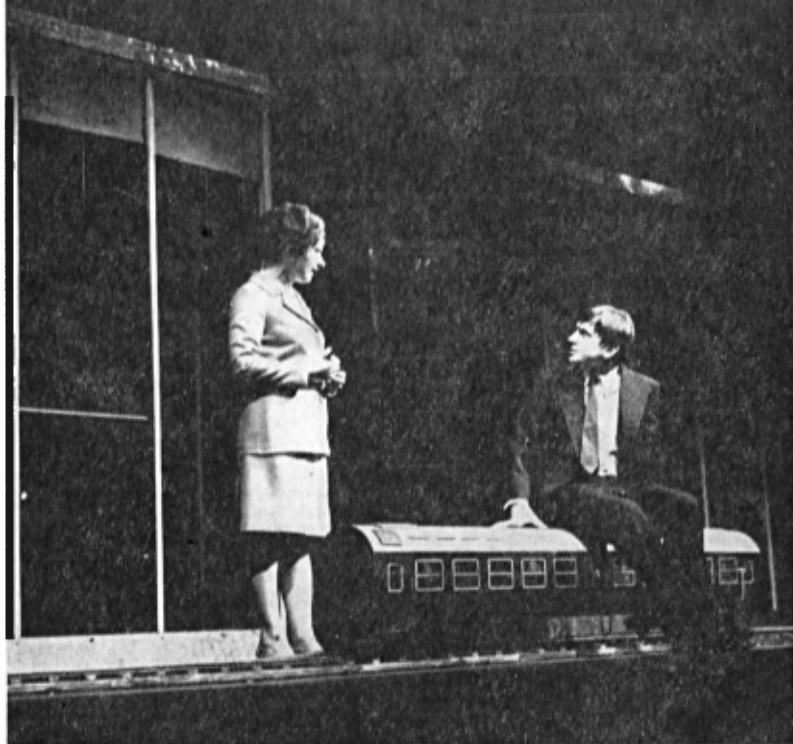
lui și-l zgîndăre unde e sensibil”, spectacolele pe care ni le prezintă Naționalul din Craiova, Teatrul Mic și recent Teatrul de Stat din Arad, se bucură de un mare succes de public. Primire scontată și construită de dramaturg după toate rețetele succesului de casă. Fiindcă textul — deși deficitar ca scriitură literară, defectuos în compoziție dramaturgică, criticabil sub raportul limbajului (ne asociem tuturor observațiilor aduse forme) — aduce la rampă o problematică care interesează prin fondul problemelor. Excelent creator de tipuri, și nedezmîntîndu-se nici de data asta, Everac a scris această „confesiune a unui copil al secolului...” sau reportaj-eseu de factură populară, cu numeroase ilustrații în text, într-un limbaj de un pitoresc căutat și apăsător, chiar prea apăsător, pedălînd pe comicul de tip „witz” și poantă dialectală, surse permanent deschise de haz gros și savoare...

Credem totuși că *Viața e ca un vagon?* nu și-ar fi pierdut coeficientul de actualitate dacă textul „s-ar fi întins” și mai sus, gradul de cultură al publicului nostru suportînd și alte adevăruri, dincolo de prognoza industrializării borșului și efectele tăștelor cu varză „asupra foalelor”. Oricum această inițiativă scenică a cunoscutului dramaturg a înviorat aria piesei originale, a comediei de moravuri investigatoare a prezentului.

La Teatrul Național din Craiova, unde a avut loc premiera pe țară, Valentina Balogh (regie) și Vasile Buz (scenografie) și-au propus o reprezentație cu caracter popular, în simplă și nemediată comunicare cu sala; Nicolae Radu, protagonist, dezvăluie în rolul lui Teodor Frențiu un registru amplu în alternanța comicului și a dramaticului, capacitate în captarea publicului, farmec scenice necontrafăcut; și alături de el, în bună parte, decorul, voit naiv, mucalit, parafrazănd caricatura publicistică. Pozitiv marcată de dorința unui joc colectiv de relație, echipa craioveană n-a izbutit în totalitate să decupeze schițe, tipuri, pe fundalul dat; se rețin în consecință Marina Bașta (profesoara de filozofie), Smaragda Olteanu (Catița), Ilcana Sandu (Iulia), Mihai Constantinescu (Simion Birău), Constanța Nicolau (Eufrosina Daru), Valeri Dellakeza (Insoțitorul); după cum am regretat că Elena Gheorghiu (Tereza Schöner), Constantin Sassu (Tovarășul de la centru), sau Viorica Popescu, Maria Ciocină-Goanță, Radu Negoescu, Petre Iliescu-Anatin, nu au izbutit să deseneze destul de convingător personajele propuse.

Spectacolul bucureștean, onorat de semnătura regizorului Ion Maximilian, realizează omogenitatea unei viziuni de ansamblu, transcriind cu fidelitate țintele satirice, atenuînd cu grație îngroșările limbajului. Decorul și costumele imaginate de Diana și arh. Vladimir Popov au compus o convenție scenică sugestivă, funcțională, plină de haz și farmec. Într-o ambianță expresivă, galeria personajelor din „vagonul negativilor”, a evaluat cu

Elena
Pop
și
Dumitru
Furdui

măsură și tact, actorii impunându-și dificila sarcină de-a renunța la poante și acceptând cu devotament micile sarcini mari ale rolurilor episodice. Și-au adus aici, în spectacolul văzut de mine, un aport substanțial: Maria Potra (Profesoara), Al. Lungu (Simion Birău), Dinu Ianculescu (Sădeanu), Jean Lorin (To-varășul de la centru), Monica Ghiuță (Iulia), Florin Vasiliu (Chimistul), Tudorel Popa (Neamțul), Nicolae Ifrim (Însoțitorul), după cum Magda Popovici, Jana Gorea, Victoria Gheorghiu, Stamate Popescu au punctat exact apariții fugare.

Elena Pop (Catița) și-a depășit, cu siguranță scenică și modestie profesională, sarcina dramatică de argument în logica unui divorț, dînd viață unui personaj încîntător — în limitele condiției femeii „cu sini mici și viață monotonă”, cum ar spune un reputat și cunoscut autor moralist. Excelenta actriță de compoziție care este Tatiana Iekel a desfășurat o probă de virtuozitate în portretul personajului de folclor ardelenesc (replică feminină și regională lui nea Mărin). „buna” fereza. Evident, recitalul îi aparține lui Dumitru Furdui: de aceea el se și comportă ca solist al serii, culegînd pe merit toate aplauzele. Furdui sintetizează o tipologie, cucerind prin inteligența unui joc simplu, cu subtext continuu, pendulînd între nevinovăție și obrăznicie, uimiri și decepții, pasiune și detașare, trăire și comentariu.

Mira Iosif

Teatrul Dramatic
din Baia Mare

■ STEAUA ZIMBRULUI

de Valeriu Anania

■ PENTRU CINE BAT CLOPOTELE

de Ernest Hemingway

Trupa băimăreană, în turneu la București, a fost bine apreciată în presă, iar publicul Capitalei a manifestat un interes real — susținut inițial de titlurile afișului: *Steaua zimbrului* de Valeriu Anania și *Pentru cine bat clopotele* (adaptare după romanul lui Ernest Hemingway de Roza Ostrowska și Jerzy Goliński). Sînt două scrieri de amploare și apariția lor în premieră pe țară vorbește despre ambițioase preocupări pentru slujirea unui serios program artistic al teatrului.